

Opkomst AI vereist mensgerichte implementatie en alert beleid

Oproep Sociaal-Economische Raad: "Bedrijven en overheid, benut AI en doe dat mensgericht."

De snelle opkomst van artificiële intelligentie (AI) verandert onze economie, arbeidsmarkt en samenleving ingrijpend. Nieuwe AI-technologieën, zoals ChatGPT en autonome robots, worden steeds vaker ingezet in sectoren als zorg, logistiek, dienstverlening en onderwijs. Deze AI-technologieën luiden de vierde industriële revolutie in, een tijdperk waarin mens en machine steeds nauwer samenwerken. Benutting van AI biedt grote kansen - voor bijvoorbeeld het verhogen van de productiviteit, belangrijk in tijden van arbeidsmarktkrapte en beperkte economische groei. Tegelijkertijd moet AI op een goede manier worden ingezet. In het advies *AI en werk* waarschuwt de Sociaal-Economische Raad (SER) ervoor dat Nederland nog onvoldoende is voorbereid op de impact van AI. Organisaties en bedrijven dienen actief aan de slag te gaan met AI, samen met hun werknemers. Zet mensen daarin centraal, adviseert de SER. Ook moet de overheid goed onderzoeken en monitoren welke effecten AI heeft en stevig inzetten op AI-innovatie, het creëren van goede randvoorwaarden voor bedrijven en goed onderwijs.

Zet de mens en waardig werk centraal bij AI-toepassingen

AI verandert werk ingrijpend: taken en werkprocessen veranderen, nieuw werk zal ontstaan en sommige banen zullen verdwijnen. Proactieve sturing door bedrijven, organisaties en overheden is cruciaal om AI verantwoord en effectief in te zetten. Een proactieve sturing begint bij het vroeg betrekken van werknemers bij de implementatie en ontwikkeling van AI. Technologische vernieuwing vraagt om sociale innovatie en de kwaliteit van werk mag geen bijzaak zijn van vooruitgang. Menselijke waardigheid, zeggenschap en training van werkenden moeten centraal staan. Menselijk toezicht op AI-toepassingen moet zorgvuldig worden geregeld.

Overheid, neem de regie op verdeling en zekerheid

AI kan in bepaalde sectoren of beroepen ontwrichtend zijn. Dat kan zorgen voor nieuwe ongelijkheid of druk op de sociale samenhang. De overheid moet daarom actief onderzoeken en monitoren wat de inzet van AI betekent voor werk, inkomensverdeling en sociale zekerheid. Wat gebeurt er met sectoren die zwaar geraakt worden? We moeten nú nadenken over een eerlijke verdeling van kansen en opbrengsten, zodat AI niet leidt tot een nieuwe tweedeling in de samenleving.

SER-voorzitter Kim Putters: "Organisaties en bedrijven moeten zich proactief voorbereiden op AI, samen met hun werknemers. Daarbij moet de mens centraal staan. Ook is het belangrijk dat de overheid actief blijft onderzoeken en monitoren wat AI voor effect heeft op de arbeidsmarkt en verdelingsvraagstukken. We moeten waakzaam blijven voor negatieve

consequenties als tweedeling. De keuzes die we nú maken, bepalen of AI zal bijdragen aan brede welvaart of juist tot verscherpte ongelijkheid en toenemende werkdruk leidt.”

Blijf samen leren en ontwikkelen

Scholing, bijscholing en een leven lang ontwikkelen zijn cruciaal om mensen mee te nemen in de digitale transitie. Overheid, onderwijs en werkgevers moeten hier samen actiever mee aan de slag en vraag en aanbod scherp op elkaar afstemmen. Werkgevers hebben de verantwoordelijkheid om werkenden een passend leeraanbod te geven, waar werkenden ook zelf actief mee aan de slag moeten. De overheid moet goede digitale basisvaardigheden voor alle groepen in de samenleving ondersteunen, zodat iedereen gelijke kansen krijgt. Dit kan bijvoorbeeld via het onderwijs of door hulp in bibliotheken.

Investeer fors in AI-innovatie, onderzoek en Europese samenwerking

De overheid speelt een sleutelrol in het stimuleren van onderzoek en innovatie. Daarvoor zijn juist nu investeringen nodig, waaronder in een Nederlandse AI-faciliteit waarin kleinere bedrijven gebruik kunnen maken van rekencapaciteit en testfaciliteiten. Deze bedrijven krijgen zo de kans om AI te ontwikkelen en in te zetten. Om internationaal concurrerend te blijven én strategisch autonoom te zijn, moeten overheid en bedrijfsleven meer investeren in wetenschap, de digitale infrastructuur en innovatie. Nederland moet, samen met Europa, kunnen meekomen in de internationale AI-ontwikkeling. De SER adviseert om het midden- en kleinbedrijf, waar AI nog beperkt wordt toegepast, praktisch te ondersteunen. Zo moet de overheid zorgen dat bedrijven in een netwerk met elkaar ervaringen en kennis uitwisselen. De vele al bestaande initiatieven moeten daar een plek in krijgen. Daarnaast moeten startende en groeiende AI-bedrijven de ruimte krijgen te ontwikkelen en op te schalen. Betere randvoorwaarden, zoals toegang tot financiering, zijn hiervoor nodig.

Alleen met gerichte acties door én samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en werknemers kunnen we AI verantwoord inzetten en de kansen benutten. Regie is daarbij cruciaal om urgente uitdagingen als personeelstekorten en toenemende werkdruk aan te pakken. Samenwerking tussen bedrijfsleven, werkenden en overheid is belangrijk om dit proces verantwoord te laten verlopen, met oog voor rechtvaardigheid en gericht op verdienvermogen.

Het advies *AI en werk* is voorbereid door de SER-commissie Digitale Transitie onder voorzitterschap van kroonlid prof. mr. dr. Anna Gerbrandy.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Guus Bunnik, communicatieadviseur, via g.bunnik@ser.nl of 06-8680 9362